Rozstrzygnięcie konkursu PZSZACH 2025
STUDIA (J. Rusinek)

Na początek przepraszam uczestników za późniejszy (o kilka miesięcy) niż zwykle werdykt. Przyczyną była praca nad zadaniami na WCCT.

W konkursie uczestniczyło 39 utworów. Poziom był moim zdaniem dobry. Najciekawsze są chyba utwory konkursu nagrodzone specjalnymi nagrodami. Jednak przyznając wyróżnienia sędzia musi się kierować również stopniem oryginalności utworu. Wyobraźmy sobie taką **skrajną** sytuację. Jest wybitne studium z kilkunastoma efektownymi motywami w nadzwyczajnej formie. Już wyróżnione. I po jakimś czasie ktoś zauważy, że można bez dodawania materiału dołożyć **jedno** posunięcie zawierające ciekawy motyw. Czy studium jest wybitne? Jasne, że tak, nawet o drobny procencik jest lepsze od poprzednika. Czy autor zasługuje na nową wysoką nagrodę? Raczej nie!

Oczywiście w studiach wyróżnionych nagrodą specjalną **w tym konkursie** autorzy dołożyli wystarczająco dużo nowych elementów. Tym niemniej uznałem, że najlepszym rozwiązaniem będzie przyznanie im **nagród specjalnych z dodatkowym podkreśleniem, że są to studia, zdaniem sędziego, znakomite! Zadania nagrodzone "normalnie" to też bardzo dobre i ciekawe utwory!**

Chciałbym też powiedzieć parę słów o tym, co mi troszkę przeszkadza. To nie znaczy, że muszę mieć rację, ale **każdy** ma prawo do prezentacji własnej opinii (werdykt jest dobrą ku temu okazją) i **każdy** ma prawo się z nią zgodzić lub nie nie zgodzić. Otóż moim zdaniem możliwość badania poprawności studium przez komputery spowodowała, że wielu kompozytorów (oprócz bardzo dobrych) komponuje i publikuje bardzo przeciętne czy wręcz słabe studia, które w czasach "przedkomputerowych " by nie powstały. Dawniej kompozytor widząc, że idea nie jest wystarczająco ciekawa czy oryginalna nie zdecydowałby się na stratę wielu godzin na analizę swojego "przeciętnego" studium. Inwestował swój czas tylko w najciekawsze pomysły.

Dla potwierdzenia tej tezy nie trzeba skrupulatnie analizować tych "przeciętnych" studiów. Wystarczy sama statystyka. Są kompozytorzy, którzy publikują w krótkim czasie tyle studiów, ile dawniej kompozytor publikował przez całe życie. I wśród nich zdarzają się bardzo dobre, ale w przy takiej ilości większość bardzo dobra być po prostu nie może. Jeszcze raz podkreślam, że publikacja tylko utworów, które autor ocenia wysoko, jest **podejściem niekoniecznie jedynie słusznym.** Np. w muzyce byli kompozytorzy, którzy tworzyli wyłącznie utwory genialne (np. Chopin), ale i tacy, którzy oprócz wybitnych tworzyli przeciętne, niedopracowane i często plagiatowali sami siebie (taka jest np. opinia o Rossinim). Ale słuchając dobrego utworu nie interesuje nas to, do której grupy autor należał.

W takim razie, powie ktoś, dlaczego sędzia narzeka? Otóż z bardzo prozaicznej przyczyny. Dostaje do oceny dużo słabszych studiów. Oczywiście te słabe odrzuca, ale zanim odrzuci, to musi je skrupulatnie zanalizować i stracić na to sporo czasu. Siłą rzeczyjest z tego powodu mniej czasu na pozostałe - dobre studia i w konsekwencji werdykt nie jest taki staranny jakby był przy mniejszej liczbie utworów.

Jest w tym roku rzecz bardzo **pozytywna.** W większości utworów autorzy starali się dokładnie opisać treść studium. Bardzo to ułatwia pracę sędziego. **Bardzo za to dziękuję**. Lepiej napisać coś "na wyrost" niż napisać za mało!

Niektóre zadania w tym konkursie realizują ciekawe idee, ale w nieakceptowalnej dla mnie formie. Np. studium prezentuje jakąś atrakcyjną ideę, ale z wieloma bierkami na szachownicy i wieloma

wybiciami po drodze, podczas gdy takie idee były realizowane w miniaturach i to bez żadnych wymian! Dlatego tego typu studiów, mimo pewnych wartości, zdecydowałem się nie wyróżniać (myślę, że z korzyścią dla autorów, bo mają szansę zmienić brutalną grę początkową). Czasami idea wymaga bić i wymian. Jeśli jest ona **wyjątkowo** atrakcyjna, to brutalna gra i ciężka pozycja może być uzasadniona. Ale jeśli nie jest, to może lepiej zrezygnować z publikacji. Wszystko ma swoją cenę adekwatną do wartości.

I na zakończenie moich dywagacji, jako jeden z najstarszych i najbardziej doświadczonych kompozytorów szachowych (z prawie 60-cio letnim stażem), zwracam się z serdeczną radą do Kolegów: **nie traktujmy kompozycji szachowej przesadnie poważnie.** Kompozycja szachowa to piękne hobby, które ma nam sprawiać przyjemność przy układaniu swoich czy oglądaniu cudzych utworów i nie powinna być źródłem negatywnych emocji. Nie wpadajmy w rozpacz, jeśli nasze zadanie czy studium nie zostanie ocenione tak jak oczekiwaliśmy, albo jeśli nie udaje nam się zrealizować jakiejś idei. Cieszmy się, kiedy zrobimy coś ciekawego i spotka się to z uznaniem (niekoniecznie w postaci wysokiego wyróżnienia w konkursie!). Czerpmy radość z oglądania zadań innych autorów. Myślę też, że wielu z nas dzięki kompozycji szachowej nawiązało i nawiąże przyjacielskie kontakty.

Powyższej rady udzielił mi 50 lat temu prof. Grzegorz Grzeban. I zrobił to tak skutecznie, że jestem Mu do dzisiaj bardzo wdzięczny. Bo dzięki temu cały czas kompozycja szachowa sprawiała i sprawia mi wyłącznie radość.

Przechodzę do konkretów.

Nr **3380** ma dual 5.Sc7. **3410** jest chyba nierozwiązalne po 3...Wh1+ i 3...Wh2 i na pewno po 6...c1H. W numerze **3374** autor nie rozpatruje wcale ruchu 11.S:g6? i nie wiadomo dlaczego ten ruch przegrywa. Powstaje pozycja SS - WS. Oczywiście można sobie pozycję sprawdzić w bazie, ale okazuje się, że ten układ sił jest mniej więcej pół na pół przegrany albo remisowy i nie widać żadnego **zrozumiałego** argumentu, dlaczego ta akurat pozycja jest przegrana. Być może taki przejrzysty argument istnieje, ale to autor powinien go przedstawić! W zadaniu **3328** wbrew opinii autora nie ma, moim zdaniem, tematu asymetrii. Asymetrii można by się dopatrzyć ewentualnie w grze czarnych, bo 1...b5 jest słabsze niż 1...h5, ale to też przegrywa, więc de facto asymetrii nie ma. Asymetria by była gdyby np. tylko 1....h5 remisowało i byłoby odwrócenie kolorów.

Idea **3329** była wiele razy realizowana np. J. Hasek, Czech Sports Committee-60 AT 1965 (https://eg.org.ua/chessgame/hasekj-4004-45g1a7/). J. Polasek EG, 2023 (4k3/2rNp3/1P5P/4P1p1/4p3/8/pP1b1PK1/8) - w niektórych przypadkach nawet ciekawiej, bo po przyjęciu ofiary hetmana był cichy ruch. Nr **3337** jest antycypowane przez A. Żukow, Facebook 3-10-2022 (3B4/8/5K2/8/7p/7P/8/1n2k3), Nr **3350** jest antycypowane np. przez I. Belonoshko, FRME 2024 1 h.m. https://eg.org.ua/chessgame/belonozhkoi-5000-22f8h7-tt-u5/ Nr **3521** wielokrotnie antycypowane; np. bardzo znane studium: A. Gerbstmann i L. Kubbel; Leningrad Central Chess Club ty 1937 1 n. eg.org.ua/chessgame/herbstmana-kubbell-0007-01g2d2/. Nr **3522** jest antycypowane przez N. Elkies, Herbstman MT 1985, https://eg.org.ua/ chessgame/elkiesn-4310-20h3h6/
bbb

Proponowana kolejność

1-2 nagroda. 3482
M. Minski, Niemcy & Á. Rusz, Rumunia

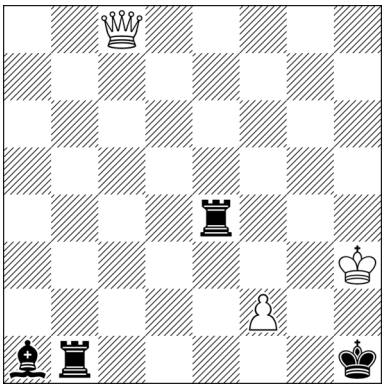

Wygrana

Oryginalne i eleganckie studium z kilkoma pomysłami (próby logiczne, demonstracja idei, że pionek może byś silniejszy od hetmana) zrealizowanymi w nienagannej formie.

Oprócz wartości artystycznych studium ma dużą wartość szkoleniową. **Po pierwsze** spektakularnie demonstruje, że w szachach ważniejsza od sytuacji materialnej jest aktywność figur - materialnie to czarne maja przewagę, co z nawiązką jest rekompensowane nadzwyczajną aktywnością białego hetmana i złym położeniem czarnego króla . **Po drugie** pokazuje, że tej zasady (jak i każdej innej!) nie można się trzymać **dogmatycznie**. Położenie czarnego gońca w rogu okazuje się lepsze niż na dużo aktywniejszej pozycji w centrum szachownicy! Wielką zaletą studium jest brak pobocznych nudnych analiz - wszystko jest klarowne i przejrzyste!

Materialna przewaga jest po stronie czarnych, ale biały hetman stwarza silne groźby matowe.

Logiczna próba: 1.Hc2? Wbe1 2.Hb3 (zaczyna się główny plan) 2...Kg1 3.Hf3 Kf1 4.Hg2+ Ke2 5.H:e4+ K:f2 i mamy pozycję:

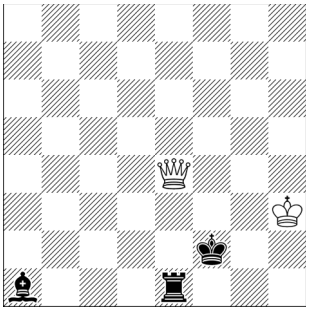

Pozycja A1 - goniec jest na na a1 - remis

6.Hf4(f5)+ Ke2! =

Okazuje się, że goniec w rogu a1 stoi bezpiecznie. Dlatego wstępnym precyzyjnym manewrem białe ściągają tego gońca na pozornie lepsze dla niego (tego uczą podręczniki szachowe) centralne pole e5 (gdzie jest też broniony przez wieżę) i dopiero wtedy przeprowadzają plan główny.

Z kolei złuda 1.Hc6? (obalana przez 1...Wb3+!) dopełnia wartość szkoleniową tego studium. Po nieostrożnym 1...We1? **potwierdza** (w przeciwieństwie do rozwiązania) zasadę, że położenie gońca w rogu jest słabe! 2.Hg6 We3+ 3.fe3 W:e3+ 4.Kg4 i białe wygrywają dzięki złemu położeniu gońca na a1. Przy gońcu położonym bardziej centralnie (np. na e5, d4, c3) byłby remis.

1.Hg8! Wg1. Wydaje się, że dzięki zablokowaniu pola g1 można już grać 2.Hb3?, ale jest nowa obrona 2...Weg4! Wypuszcza wygraną 2.Hd5? We1 3.Hg5 (3.Hg8 We3+! =) 3...Wg1 4.Hd5 We1 pozycyjny remis. **2.Hb8!** (ściągamy gońca na pole e5) **2...Ge5 3.Hb7!**

Jeszcze jedna logiczna próba 3.Hb3? Weg4! =. (3.Ha8? Wgg4! i to czarne mają przewagę).
3...Wge1 i teraz przechodzi plan główny **4.Hb3!**

W pierwszym wariancie czarne bronią się tak jak w złudzie 1.Hc2?:

A) 4...Kg1 5.Hf3 Kf1 6.Hg2+ Ke2 7.H:e4+ K:f2

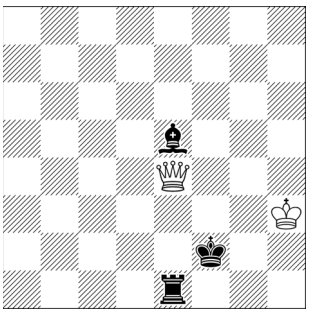

Pozycja A2 goniec stoi na e5 - wygrana

8.Hf5+ Kg1 (8...Ke2(e3) 9.H:e5+) **9.Hf3 +–** .

W drugim wariancie czarne próbują obronić się patem.

B) 4...Gc3! 5.H:c3 W1(4)e3+! 6.H:e3! Złuda tematyczna 6.f:e3? W:e3+! 7.H:e3 pat

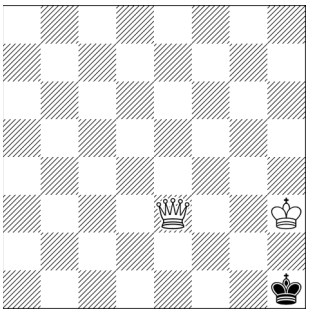

Pozycja B1 na e3 jest hetman - remis (pat).

6...W:e3+ 7.f:e3 nie ma pata.

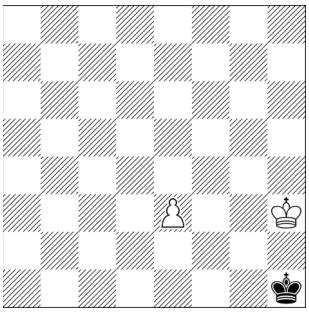

Pozycja B2 na e3 jest pionek - wygrana (nie ma pata)

Ta idea (hetman słabszy od pionka) jest znacznie ciekawiej przedstawiona w studium 3469. Tu jest ona zrealizowana bardzo prościutko, ale jest tylko eleganckim dodatkiem do innych wartościowych treści.

***

1-2 nagroda 3494. M. Pasman, Izrael

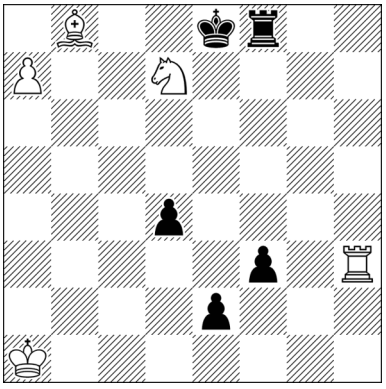

Wygrana

Subtelna gra z dwoma wariantami popartymi odpowiednimi złudami logicznymi, co daje temat unikania duali. Ponadto temat unikania duali jest realizowany przez czarne dzięki **dwóm** złudom w 4 ruchu.

Dual w 9 ruchu drugiego wariantu jest bardzo drobny. A jeśli ktoś bardzo rygorystycznie podchodzi do kwestii duali, to może uznać tylko pierwszy wariant za główny (istotnie znacznie ciekawszy) albo skończyć w drugim wariancie grę wcześniej. I wtedy dualu nie ma! (porównaj studium 3499, gdzie takiej "furtki" nie mamy).

Przy pierwszej analizie studium myślałem, że pierwsze dwa ruchy są niepotrzebne, bo wprowadzają do gry początkowej bicie skoczka nic nie wnosząc do treści studium i że lepiej byłoby zacząć grę od trzeciego ruchu ewentualnie przedłużając wstęp o 1.a6-a7 d5-d4. Ale po głębszej analizie stwierdziłem, że dzięki wstępowi wybranemu przez autora uzyskujemy ciekawą marszrutę gońca z jego **powrotem** na pole b8. Moim zdaniem koszt tego w postaci bicia na początku białego skoczka nie jest za wysoki.

1.Sf6+ Próba ściągnięcia wieży z ósmej linii. **1...Kf7!** 1...W:f6 2.Gg3 Wa6+ 3.Kb2 R:a7 4.Rh8+; 1...Ke7 2.Sd5+! Ke6 3.Wh6+! Kf5 4.Gg3 d3 5.Wf6+!

2. Gg3 K:f6 3. Gf2 Ke6. 3...Kg6 4.Wg3+ Kh6 5.W:f3! W:f3 6.a8H W:f2 7.Hh1+ Kg5 8.Hg1+; 3...Ke5 4.Kb1! jak w grze głównej.

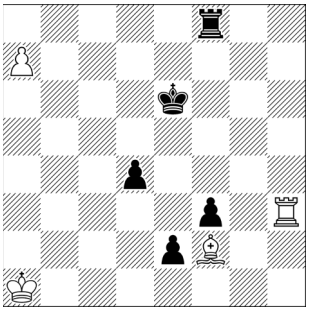

Białe chcą zbliżyć się królem do czarnych pionków i jeśli w tej chwili się na to zdecydują, to czarne a zależności od tego, którą drogę białe wybiorą znajda odpowiednią obronę.

Pierwszy plan główny: 4.Kb1? d3! (ale nie 4...e1H? 5.G:e1 f2 i po zabiciu gońcem na f2 czarna wieża odbija bez szacha. 5.Kc1 e1H+ 6.G:e1 d2+ 7.G:d2 f2 8.Wh1 f1H 9.W:f1 W:f1+.

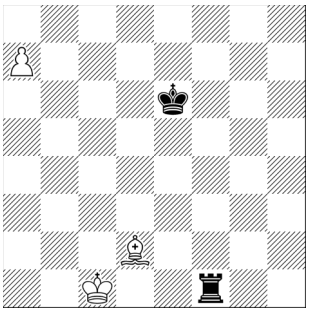

Pozycja A1 - czarny król jest na e6 i po 10.Ge1! remisuje 10...Wf8!

Drugi plan główny Y) 4.Kb2? e1H! (ale nie 4...d3? 5.Kc3!) 5.G:e1 f2! 6.G:f2 W:f2+ (szach) remis.

Unikanie duali realizowane przez czarne!

Dlatego białe zmuszają przeciwnika do pogorszenia pozycji króla.

4. Wh6+! i teraz:

A) 4...Ke5. Król stanął na polu, gdzie będzie skutecznie szachowany przez gońca i przechodzi pierwszy główny plan. **5.Kb1!** (Już wiemy, że 5.Kb2? (złuda tematyczna Y) nic nie daje. **5...d3.** Lub 5...e1H+ 6.G:e1 wygrana. **6.Kc1 e1H+ 7.G:e1 d2+! 8.G:d2 f2 9.Wh1 f1H+ 10.W:f1 W:f1+.**

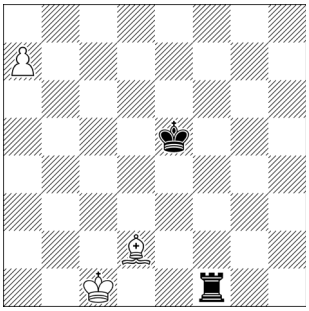

Pozycja A2 - czarny król jest na e5 i po **11.Ge1! Wf8** wygrywa **12.Gg3+ Kd4 13.Gb8.** Biały goniec po długiej drodze Gb8-g3-f2-e1-d2-e1-g3 powrócił na pole początkowe!

13...Kc3 14.Kd1 Wf1+ 15.Ke2 Wa1 16.Ge5+ i **18.G:a1.** Bohater tego studium - biały goniec - zadaje ostateczny cios.

B) 4...Kd7. Teraz 6.Kb1? i 6.Kb2? są złe, ale czarny król zdjął kontrolę z pola f6 i można zmusić wieżę do opuszczenia linii f. **5.Wf6! Wc8.**

Tematyczna złuda 6.Kb1? d3 7.W:f3 Kc6! 8.W:d3 Wa8 9.Wa3 Kb7 10.Wa1

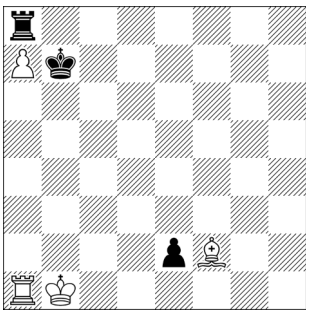

Pozycja B1 - biały król stoi na b1 i przesłania swoja wieżę.

Remisuje 10...e1H 11.G:e1 W:a7.

Prawidłowe jest **6.Kb2 d3 7.W:f3 Kc6! 8.W:d3 Ra8 9.Wa3.**

Drobny dual 9.Wc3+ Kb7 10.Wb3+ Kc6 11.Wa3 prowadzi dłuższą drogą do tej samej pozycji. **9...Kb7 10.Wa1**

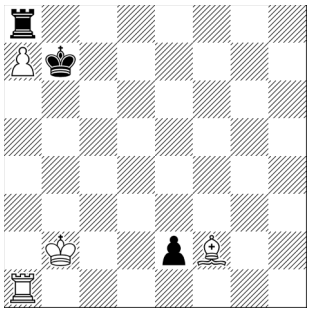

Pozycja B2 - biały król stoi na b2 i nie przesłania wieży. **10...e1H 11.W:e1** wygrana.

****

3 nagroda 3469 M. Minski, Niemcy

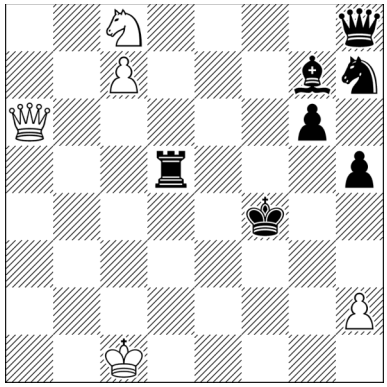

Remis

Paradoksalna i błyskotliwa idea: pozycja, w której hetman jest słabszy od pionka zrealizowana dużo lepiej niż w studium 3482 (ale nagroda jest tam za inne elementy!), bo tu sprawa się wyjaśnia dopiero w następnym ruchu i to w ciekawy sposób.

Ważną rolę w tym schemacie gra obecność czarnego gońca na polu g7. Dlatego szkoda, że ten goniec stoi na polu g7 już w pozycji początkowej. Ale w sumie bardzo dobra realizacja, a ostra, ładna gra z ofiarami zadecydowały o wysokiej nagrodzie.

Być może autorowi uda się w przyszłości udoskonalić studium "uruchamiając" czarnego gońca.

1.Hf1+. 1.Hc4+? Wd4 2.Hf1+ Kg5 –+. **1...Kg5 2.Se7!** 2.Hg2+? Kh6! 3.H:d5 Gb2+ 4.Kb1 Hc3 –+.

2...Wc5+ 3.Kb1! W:c7. 3...Ge5 4.Hg1+ Kf6 5.H:c5 =; 3...Gd4 4.h4+! Kh6 5.Hf4+ Sg5 6.c8H! W:c8 7.H:g5+ Kg7 8.H:g6+ Kf8 9.S:c8 =.

4.h4+! Kh6 5.Hf4+. 5.Sg8+? H:g8 6.Hf4+ Sg5! 7.H:g5+ Kh7 8.H:g6+ Kh8!–+ i nie ma pata. **5...g5.** 5...Sg5 6.H:g5+ Kh7 7.H:g6#

6.Sg8+! H:g8. 6...Kg6 7.He4+ Kf7 8.Hd5+ Ke8 9.Ha8+ Kf7(d7) 10.Hd5+ =. **7.H:g5+!!**

Tematyczna złuda 7.h:g5+? S:g5! (7...Kg6? 8.He4+! Kf7 9.Hd5+=) 8.H:g5+ (8.Hf6+ Kh7!)

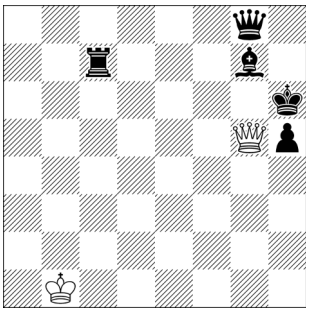

Pozycja A1 - na g5 jest biały hetman - czarne wygrywają

8...Kh7! 9.Hg6+ Kh8! i nie będzie pata, bo po dowolnym szachu czarne zdejmą kontrolę z któregoś z pól wokół białego króla.

7...S:g5 8.h:g5+

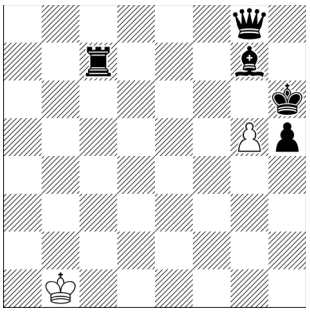

Pozycja A2 - na g5 jest biały pionek - remis

8...Kh7 9.g6+ K~ pat.

****

Nagroda specjalna 3362 S. Diduch, Ukraina
(wg G. Grzebana)

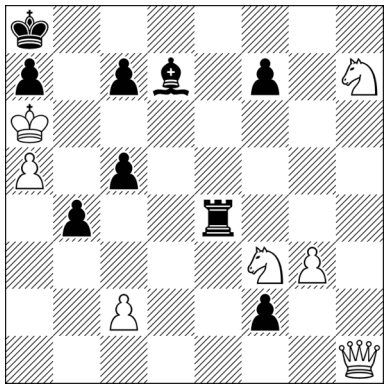

Remis

Bardzo udane wzbogacenie treści studium G. Grzebana. "New Statesman", 1973 (https://eg.org.ua/chessgame/grzebang -1330-34a6a8/).

Pojawiają się nowe ciekawe elementy: próba logiczna ze **skuteczną** realizacją przez czarne rzymskiej idei (dzięki czemu nabiera ona pełnej wartości) z planem przygotowawczym polegającym na ofierze pionka (w celu przyszłego pata) oraz po dwie ofiary skoczków i hetmana (druga w wariancie 1...We6).

Co godne podkreślenia, do uzyskania tylu dodatkowych treści wystarczyło dodać tylko te dwa skoczki, które się ofiarują.

1.Sf8! 1.Se5? f1H+ 2.H:f1 W:e5 3.H:f7 [3.Sf8 We6+! 4.S:e6 c6 -+] 3...We6+ 4.H:e6 G:e6 5.Kb5 Gf5 6.Sg5 G:c2 7.Se6 c6+! 8.Kc4 b3 9.Kc3 c4 -+. Interesująca złuda z jednoznaczną grą.

1...Ga4! 1...We6+ 2.S:e6 f1H+ 3.H:f1 c6 4.Sc7+ Kb8 5.Hb5+! c:b5 6.Sd5. **2.c4!**

Próba logiczna 2.Sd4? f1H+ 3.H:f1 W:d4 4.Sd7 G:d7 5.Hh1+ We4! (skuteczne rzymskie odciągnięcie) 6.H:e4+ c6 (diagram)

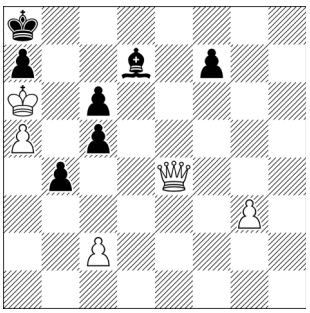

Zadziwiająca pozycja (znaleziona przez G. Grzebana): mając hetmana za gońca białe nie mogą się obronić przez matem. Przeszkadza obecność pionka c2!

2...b:c3 i dopiero teraz **3.Sd4! f1H+ 4.H:f1 W:d4 5.Sd7! G:d7 6.Hh1+ We4!**

Dzięki oddaniu pionka c, teraz rzymskie odciągnięcie nie wygrywa, tylko ratuje przed przegraną: **7.H:e4+ c6.**

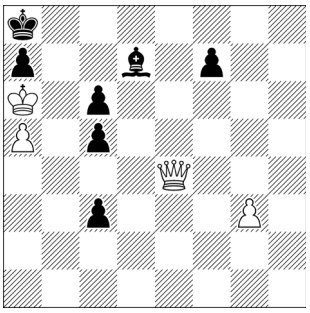

Już nie ma pionka c2, co pozwala białym obronić się patem. **8.Hg4! G:g4** pat.

***

Nagroda specjalna, 3468 B. Piliczewski, Gdańsk.

Poczatkowo gra realizuje temat wzajemnego zugzwangu. Biale muszą wykonać klasyczny manewr trójkąta, aby stracić tempo. Ale tu mamy dodatkowy bonus, bo można ten manewr wykonać na dwa sposoby. Próba wykonania jednego z nich jest tylko kolejną tematyczną złudą obalaną w ciekawy i jednoznaczny sposób. W powstałej pozycji wzjemnego zugzwangu ruchy czarnych prowadzą do osłabienia ich pozycji i do sześciu (!!) różnorodnych matów.

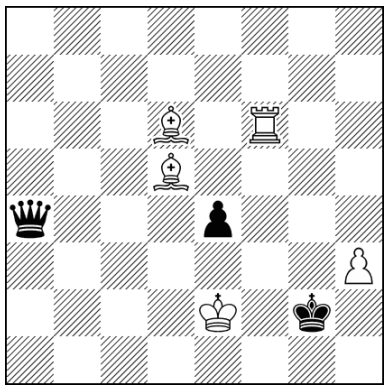

Wygrana

Godna podkreślenia jest zaskakująco duża liczba cichych posunięć prowadzących do tych matów oraz klarowność **wszystkich** wariantów. Do ich analizy nie potrzeba komputera - wszystko się dało zrozumieć, a nawet samemu znaleźć, siedząc przy **drewnianej szachownicy!** (Podobnie jak przy studium 3482 - 1-2 nagroda).

Ta pozycja wzajemnego zugzwangu z odwróconymi kolorami (i w związku z tym te maty) pojawiła się już wcześniej w złudzie w studium autora („Tehtäväniekka", 2025; https://eg.org.ua/chessgame/piliczewskib-0560-11a6c5/)**.**

Dzięki przeniesieniu do rozwiązania maty te zagrały **główne,** a nie drugoplanowe, **role.**

1.Ke3 Ha7+. 1...K:h3 2.Wh6+ Kg4 3.Ge6+ Kg5 4.Gf4#. Mat numer 1 (wzorowy na środku szachownicy -– podobny do mata nr 6)

2.K:e4 Hh7+ (diagram)**.** 2...K:h3 3.Kf3! Hh7 (3...Hg7 4.Ge6+ Kh4 5.Wf4+ Kh5 6.Gf7+ Kh6 7.Wh4+ wygrana. 4.Ge6+ Kh4 5.Wf5! i dalej tak jak po 4...Ha7+ (wariant A).

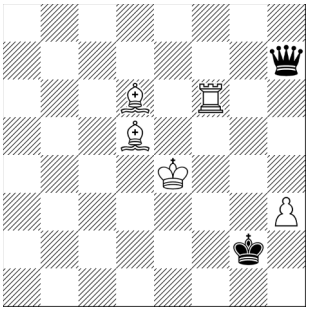

Teraz tematyczna złuda 3.Ke3+? prowadzi po 3...K:h3! do centralnej pozycji wzajemnego zugzwangu z ruchem białych:

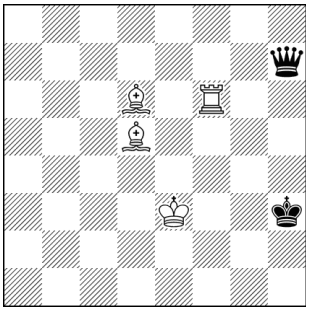

Wzajemny zugzwang
ruch białych - remis
ruch czarnych - wygrana

a) 4.Gf7 Kg2! 5.Wg6+ Kh3! 6.Wf6 Kg2 7.Wf2+ Kg1 remis.

b) 4.Ge6+ Kg2 5.Wf2+ Kg1 remis.

c) 4.Gf4 He7+! 5.Ge6+ Kg2 6.Wg6+ Kf1! remis.

d) 4.Ge5 Ha7+ 5.Kf3 Ha3+ remis.

Trzeba więc stracić tempo. Można to próbować zrobić na dwa sposoby. Błędnym jest 3.Kf4+? (bo przesłania wieżę i gońca) 3...Kg1! (3...K:h3? 4.Ke3!) 4.Ge6 (4.Wf3??); 4.Gc5+ Kh2! 5.Gd6 Kg1 remis pozycyjny) 4...Hh4+ 5.Ke5 Hg3+ 6.Wf4 Hc3+ 7.Kd5 Hb3+ 8.Wc4 Hf3+ 9.We4 Hd3+ 10.Wd4 Hb3+ wieczny szach.

Poprawne jest **3.Kd4! K:h3.** 3...Kg1 4.Wf3 wygrana. **4.Ke3!** i mamy wzajemny zugzwang z ruchem czarnych. Każdy ich ruch prowadzi do osłabienia pozycji.

A) 4...Ha7+ (pozwala białemu królowi poprawić pozycję) **5.Kf3 Hh7 6.Ge6+ Kh4 7.Wf5! Hb7+.** 7...Hg7 8.Wf4+ Kh5 9.Gf7+ wygrana. **8.Gd5 Hh7.** 8...Hg7 9.Wf4+ **K**h5 10.Gf7+ **K**h6 11.Wh4+ wygrana. **9.Gg3+ Kh3 10.Ge6 Hb7+ 11.Wd5#** mat nr 2;

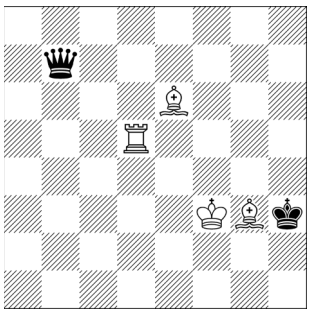

B) 4...Kh4 (oddala króla od pola g2) **5.Gf7!**

B1) 5...Kg5 (5...Kg2??) **6.Ge7!** (echo bateria) **Kg4 7.Wg6+ Kf5** (7...Kh3 8.Ge6+ Kh2 9.Gd6+) **8.Wg5#** mat nr 3 (na środku szachownicy).

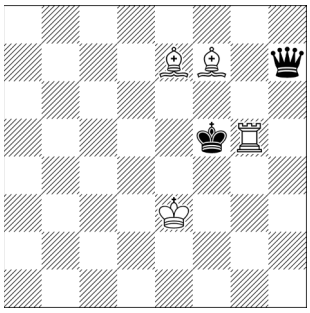

B2) 5...Hg7 6.Wf4+ Kg5 7.Ge7+ Kh6 8.Wh4# mat nr 4 (z blokowaniem pola).

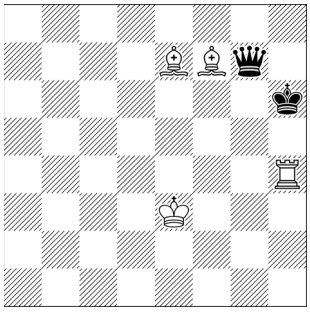

C) 4...Kg4 (oddala króla od pola g2) **5.Gf4! Ha7+ 6.Ke2! He7+ 7.Ge6+ Kh5 8.Wh6#** mat nr 5 (wzorowy).

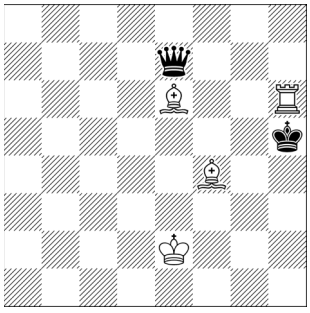

D) 4...Hc2 (zdejmuje kntrolę z pola h6) **5.Wh6+ Kg4 6.Ge6+ Kg5 7.Gf4#** mat nr 6 (wzorowy, na środku szachownicy)

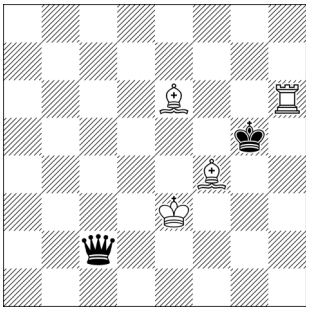

E) 4...Hg7 (zdejmuje kontrolę z dalekiego pola h2!) **5.Ge6+ Kg2.** 5...Kh4 6.Wf4+ Kh5 7.Gf7+ Kh6 8.Wh4+ Kg5 9.Ge7+ Kf5 10.Wf4+ Ke5 11.We4+ Kf5 12.Ge6+ Kg6 13.Wg4+ wygrana. **6.Wf2+ Kh1 7.Gd5+ Kg1 8.Gh2#** mat nr 7.

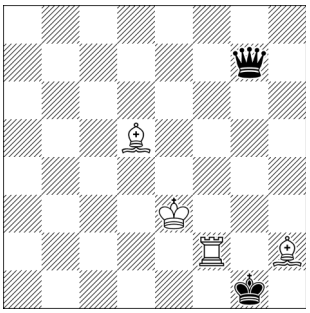

***

1 w. h. 3499 D. Gatti, Włochy

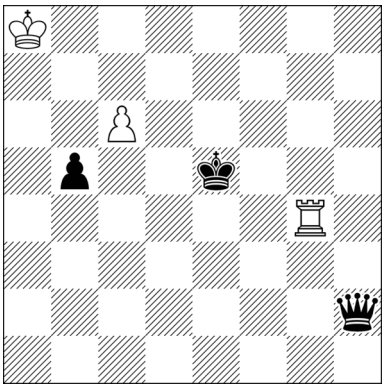

Wygrana

W bardzo ekonomicznej pozycji mamy subtelną walkę z zaskakująco bogatą strategią: przesłony i odsłony przekątnej h2-b8 oraz wiązanie i uwalnianie pionka c7. Harmonijnie z tymi mo-

tywami są splecione eleganckie próby logiczne. Drobny dual 10.Ka6 obniża trochę wrażenie.

1.c7 Hh8+ 2.Kb7 Kf5! otwiera przekątną h2-b8 i atakuje wieżę. 2...Hh1+ 3.Kb8! +- **3.Wg3!** 3.Wg1? (pierwsza logiczna próba) 3...Hh7! 4.Kb8 Hh2! 5.Wc1 i remis bo kluczowa przekątna jest otwarta i Pc7 jest związany **3...Kf4** atakuje wieżę, ale przesłania tę przekątną. Jeśli 3...Hh7, to 4.Kb8 i przekątna h2-c7 jest przesłonięta.

Teraz gdy czarne same przesłoniły tę przekątną można ja odsłonić. **4.Wg1! Hh7 5.Kb8 Hh2 6.Wc1! Kg4.** Czarne zdążyły otworzyć przekątną, ale białe poprawiły pozycję wieży. **7.Kb7! Hh7 8.Kb6! Hh6+ 9.Wc6** (oto korzyść z położenia wieży na linii c) **9...He3+ 10.Kb7 He7** (do tej samej pozycji prowadziło też 10.Ka6 Ha3+ 11.Kb7 He7)

11.Ka8! Kolejna próba logiczna 11.Kb8? He5! 12.Ka8 Ha1+! 13.Kb7 Hg7! 14.Kb6 Hd4+! 15.Ka6 Ha1+! 16.Kb7 Hg7! - stała kontrola pola lub stałe związanie. **11...Ha3+** i dopiero teraz **12.Kb8!** i wygrana, bo brak możliwości związania pionka: 12...Hd6 14.W:d6 lub 12...Hg3 13.Wg6+.

***

2 w. h. 3500 M. Minski.

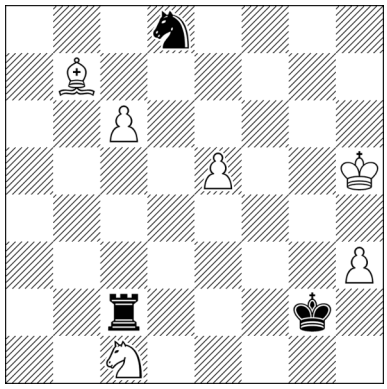

Wygrana

Ostra gra z kapitalną puentą **5.Gd5!!** Podoba mi się u Martina to, że nie próbuje on wydłużać na siłę gry początkowej dostawiając bierki. Dzięki temu jego studia są zwykle zgrabne i eleganckie. Takie studia jak to, z jedną błyskotliwą ideą w ekonomicznej pozycji, choć przeważnie nie zdobywają najwyższych nagród, będą bardziej pamiętane niż te nagrodzone i najlepiej popularyzują kompozycję szachową!

1.e6! 1.Sb3? W:c6! 2.G:c6+ S:c6 3.e6 K:h3 4.Kg5 Se7 =. **1...S:e6.** 1...S:c6 2.e7 +–. **2.c7+ Kg3!** 2...K:h3 3.c8H+–. **3.Se2+!** 3.c8H? Sf4+! 4.Kh6 W:c8=. **3...K:h3.** 3...W:e2 4.c8H +–.

4.c8H Wc5+! gra na pata.

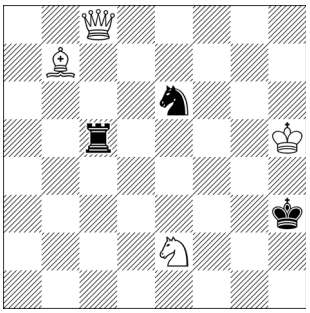

5.Gd5!! puenta. Jednoczesna ofiara gońca i hetmana. 5.Kg6?/Kh6? W:c8 6.G:c8 Kh4! 7.G:e6 pat. 5.H:c5? S:c5 =. **5...W:c8 6.G:e6+ Kh2 7.G:c8 +– .**

***

3 w. h. 3368. B. Piliczewski, Gdańsk.

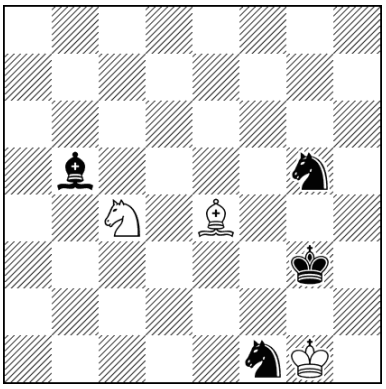

Remis

Ładna miniatura. Mimo remisowego układu sił, białe, aby zremisować, muszą grać precyzyjnie. W wielu sytuacjach mikroskopijna różnica w pozycji powoduje zmianę rezultatu. Kilka razy białe unikają mata, a w kilku innych z kolei bronią się patem.

Ozdobą są dwie pozycje wzajemnego zugzwangu z odpowiednimi złudami tematycznymi. Można też znaleźć w tym studium unikanie duali.

Pewne poboczne analizy są trochę przydługie i żmudne. Opierają się one na pozycjach S - GS. Generalnie ten układ sił jest remisowy. Ale jeśli król strony słabszej jest odcięty w rogu szachownicy, to strona silniejsza wygrywa, stopniowo poprawiając pozycję swoich figur i grożąc zdobyciem skoczka albo matem. Ja się tego nauczyłem (nie było to bardzo trudne, ale wymagało trochę wysiłku!), bo aktualnie pracuję nad studium, w którym też pojawiają się te motywy.

Lecz zdaję sobie sprawę, że znaleźć i zrozumieć to samemu przy szachownicy bez pomocy komputera jest trudno, dlatego należy uznać to za pewien mankament studium.

Materialnie siły są remisowe, ale białe muszą uważać na groźby matowe.

1.Gd5! Białe bronią skoczka i jednocześnie tracą tempo.

Złuda tematyczna: 1.Gg2? Sh2! (1...G:c4? 2.G:f1 Sf3+ 3.Kh1 G:f1 Pat.) 2.Sd2 Gd3!

Powstała pierwsza pozycja wzajemnego zugzwangu z ruchem białych.

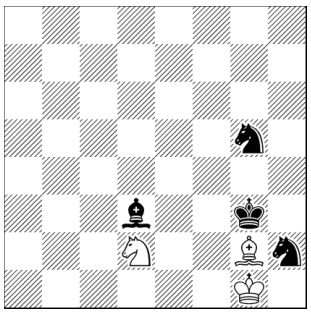

Wzajemny zugzwang
ruch białych - przegrana
ruch czarnych - remis

a) 3.Ge4 Sh3+ (3....G:e4? 4.S:e4+ S:e4 =. 3...S:e4? 4.S:e4+ G:e4 pat) 4.Kh1 Sg4 5.G:d3 Sgf2# Dwa skoczki wygrały z gońcem i skoczkiem.

b) 3.Se4+ G:e4 (3...S:e4? 4.G:e4 G:e4 pat) 4.G:e4 Sh3+ 5.Kh1 Sg4 6.Gg2 Sgf2#;
c) 3.Gd5 Sh3+ 4.Kh1 Sg4 5.Se4+ G:e4+ 6.G:e4 Sgf2#;

d) 3.Kh1 Sg4! 4.Kg1 Se3! 5.Sf1+ G:f1! 6.G:f1 Sf3+ 7.Kh1 Sg4(Sd1) 8.Ge2 Sf2#;

1.Sd6? Sh3+ 2.Kh1 Sd2 3.S:b5 (3.Sf5+ Kf2 i biały król jest odcięty w rogu szachownicy) 3...S:e4 4.Sd4 Sef2# dwa skoczki wygrały ze skoczkiem.

1...Sh2 2.Sd2! Trzeba atakować pole e4. 2.Se5? Sh3+ 3.Kh1 Ga6 4.Gc6 (4.Gg2 Sf1 5.G:h3 K:h3 6.Kg1 Kg3 -+) 4...Sf1 5.Sf7 (5.Sd7 Sd2 6.Se5 Se4 7.G:e4 Sf2+ 8.Kg1 S:e4 -+) 5...Sd2 6.Sd6 Gd3 7.Gb7 Sf3 8.G:f3 K:f3 -+. 2.Se3? Gd3 3.Gg2 Shf3+ 4.Kh1 Se1 5.Gc6 Sef3 6.Gd5 (6.G:f3 K:f3 -+.) 6...Ge4 7.Sf1+ Kf2 8.Sd2 G:d5 -+.

Teraz po 2...Gd3 3.Gg2! Mamy pierwszą pozycję wzajemnego zugzwangu z ruchem czarnych: 3...Sg4 4.Sf1+ (lub 4.Gf1) 4...G:f1 5.K:f1 remis.

Dlatego czarne zmieniają plan. **2...Sh3+ 3.Kh1 Gd3 4.Ge6!** 4.Se4+? G:e4+ 5.G:e4 Sg4 6.Gg2 Sgf2#; 4.Gg2? Sg4 5.G:h3 Sf2+ 6.Kg1 S:h3+ 7.Kh1 Kf2 8.Kh2 Sg5 -+.

4...Sg5. 4...Sf2+ 5.Kg1 Se4 6.S:e4+ G:e4 7.Gd5! G:d5 pat. 4...Sf4 5.Gc8 Se2 6.Ge6! Sc3 7.Gc4! G:c4 8. S:c4 remis.

5.Gc4! 5.Gd5? Sg4! 6.Gg2 Sf2+ 7.Kg1 Sgh3+ 8.G:h3 S:h3+ 9.Kh1 Kf2 (najszybsze) -+. **5...Gf5! 6.Sf1+!** 6.Ga6? Sh3! 7.Gf1 S:f1 8.S:f1+ Kf3 9.Kh2 (9.Sg3 Sf2+ 10.Kh2 Gd7 11.Sh1 Sh3 12.Sg3 Sf4 13.Sf1 Gb5 -+) 9...Sg5! 10.Kg1 Gh3! 11.Sd2+ Ke2 -+. 6.Gd5? Sg4! 7.Gg2 (7.Sf1+ Kf2! 8.Sd2 Se3 -+.) 7...Gd3 8.Kg1 Se3 -+. 6.Kg1? Sh3+! 7.Kh1 Sg4 8.Sf1+ Kf2 9.Sd2 Sf4 z matem.

6...S:f1 7.G:f1. Pozycja się uprościła - zostało tylko 5 bierek na szachownicy, ale dalsza gra

musi być w dalszym ciągu precyzyjna. **7...Ge4+ 8.Kg1 Sf3+.** 8...Gf3 9.Gg2! G:g2 pat. **9.Kh1 Sd4+** z dwoma wariantami:

A) 9...Se1+ 10.Kg1 Gc6. Po 10...Gb7 11.Gb5! dalej gra toczy się tak jak po 11...Gc6. **11.Ga6!**

Białe, aby zremisować grają jedyny wyczekujący ruch. Tym razem przegrywa 11.Gg2? - unikanie duali. 11...S:g2!. Przegrywa też 11.Gc4? Sf3+ 12.Kf1 Sd2+. Po złudzie tematycznej: 11.Ge2? Gg2! powstaje druga pozycja wzajemnego zugzwangu z ruchem białych.12.Gd1 Sd3! 13.Gh5 [13.Gg4 Sf4! 14.Gf5 Se2# 13...Sf4! 14.Gg4 K:g4 -+.

11...Gg2 12.Ge2! Mamy drugą pozycję wzajemnego zugzwangu, z ruchem czarnych. **12...Sc2 13.Gf1!** Remis.

B) 9...Sd4+ 10.Kg1 Gc6 11.Gg2! Unikanie duali - przegrywa 11.Ga6? Gg2! 12.Ge2 S:e2#. **11...G:g2** pat.

Pozycja drugiego wzajemnego zugzwangu jest znana z gry w złudzie studium J. Merkina, 1934: yacpdb.org/#408778, ale to jest drobny fragment treści studium, dlatego może ono, moim zdaniem, dostać wyróżnienie w "normalnej" grupie.

****

4 w. h. 3529 V. Tarasiuk, Ukraina

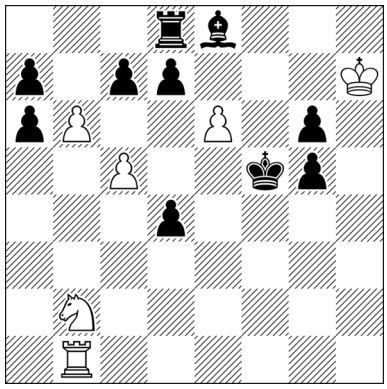

Wygrana

Dwie ładne złudy Sd3 i Wc7, w których trzeba przewidzieć na kilka ruchów do przodu.

1. e7 Wc8 2. b:a7 Ke6 3. Sc4!

Złuda (nietematyczna, ale ciekawa) 3.Sd3? Wa8 4.Wb8 W:a7 5.W:e8 Kf7 6.Wb8 K:e7 7.Sb6??

3...Wa8 4.Wb8 W:a7 5.W:e8 Kf7 6.Wb8 K:e7 7.Sb6! Wb7 c:b6 8.c:b6 Wb7 9.W:b7 d3.

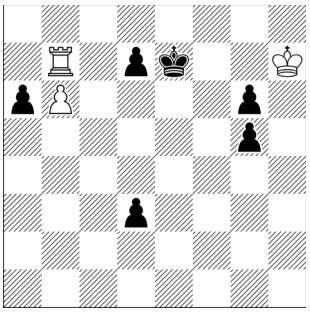

Teraz narzuca się 10.Wc7?, bo wprowadza wieżę na otwartą linię c, ale okazuje się, że kluczowa będzie nie wieża, ale przyszły hetman na b8 i nie wolno mu przesłonić przekątnej.

Dlatego **10. Wa7! d2 11. b7 d1H 12. b8H Hh1+ 13. Kg7 Ha1+ 14. Kg7 Ha1+ 15. Kg8 Ha2+ 16. Kh7** i król ucieka od szachów, bo hetman kontroluje pole h2.

Gdyby białe zagrały nieostrożnie 10.Wc7? to byłby wieczny szach po 16...Hh2+.

****

5 w. h. 3344 M. Hlinka & L. Kekely, Słowacja

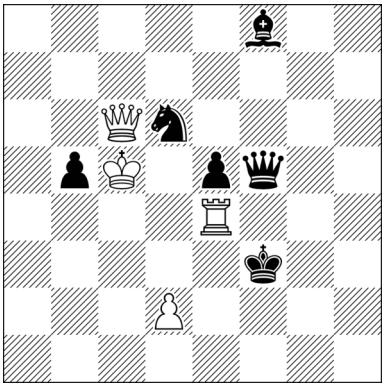

Remis

Liczne wiązania i uwolnienia. Dodatek - widełki. [A]. Obniża wartość studium brutalny pierwszy ruch - szach i bicie pionka oraz trochę rozmyta końcówka. Ponadto podany przez autorów w złudzie 2.Kd5? Hf7+ 3.He6 Hb7+ 4.Kd5 Gg7? ładny pat nie może być w pełni zaliczony do treści studium, bo po 5.Hf5+ Ke2 6.Hg4+ K:d2 remisuje też 7.Hg2+.

1.W:e5+ (samozwiązanie W) **1...Se4+** (samowiązanie S) **2.Kd4!** (uwolnienie wieży) Próba tematowa 2.Kd5? Hf7+ 3.He6 Hb7+ (uwolnienie hetmana) 4.Kd4 (4.Hc6 [samowiązanie H] Sf6+/Sc3+ -+) 4...Ha7+! lub 4...Gc5+ (ale nie 4...Gg7? [wiązanie W] 5.Hf5+ Ke2 6.Hg4+ K:d2 7.He2+ pat [można też 7.Hg2+ Kd1 8.He2+]; 7...Kc1 8.Kd3! Hd7+ 9.K:e4 =; 5.Kd3 Sc5+ [widełki] 6.W:c5 H:c5 -+)

2...Gg7 (wiązanie W) **3.H:b5 Kf2!** (3...Kg4 4.He2+ =) **4.Hb8!** (4.d3? Sg5 -+) 4...S:d2 (4...Sg5 5.Kd5 = [zamiana wiązania]) **5.Kd5** [zamiana wiązania] **5…Hf3+!** 5...Hd7+ 6.Kc5 =. **6.Ke6!** 6.Kc5? Gf8+ 7.Kb6 (7.Kd4 Hf4+ 8.Kc3 Se4+ 9.Kb2 Hd2+ -+); 7...Sc4+ [widełki] 8.Ka7 Ha3+ 9.Kb7 Hb4+ -+.

6...Hc6+. 6...Hf6+ 7.Kd5 =. **7.Kf7** 7.Hd6? H:d6+ 8.K:d6 Sc4+ -+ [widełki]; 7.Ke7? Hf6+ 8.Kd7 H:e5 -+; **7...Hf6+ 8.Kg8 H:e5 9.Ha7+ Ke2 10.H:g7.**

Sympatyczne unikanie duali. Niestety warianty nie są podobnej wartości, co przy unikaniu duali jest pewnym mankamentem. W pierwszym jest ciekawy motyw przesłony linii, a w drugim jest natychmiastowy atak na gońca, po czym nie nie ma już gry.

Moim zdaniem ruch 1...We1 jest zbędny, bo nic nie wnosi do treści studium - gra niepotrzebnie zaczyna się od ruchu czarnych. To powinno mieć miejsce tylko wtedy kiedy rezygnacja z tego prowadzi do pogorszenia ekonomii, albo do sytuacji, że biały król stoi w pozycji początkowej pod szachem, a tu tak nie jest.

1...We1 2. Sd4+ z dwoma wariantami:

A) 2...Kc4. 3.H:g2 We3+. 3... K:d4 4.Hf2+ ze zdobyciem wieży) **4. Sf3 Ge2 5.Kf4!** 5.Kf2? przesłania druga linię. 5...G:f3 6.Hg8+ (6.Ha2+??) 6...Gd5 7.Hg4+ (7.Hc8+ Kd4) 7...We4.

5... G:f3 6. Ha2+ Wb3 7. Ha4+ wygrana

B) 2... Kc3 3. H:g2 We3+ 4. Sf3 Ge2 5. Kf2! 5. Kf4? W:f3+ =. **5... G:f3 6. Hg7+** i wygrana (dalsza gra jest niejednoznaczna).

****

Pochwała 3427, A. Avni, Izrael.

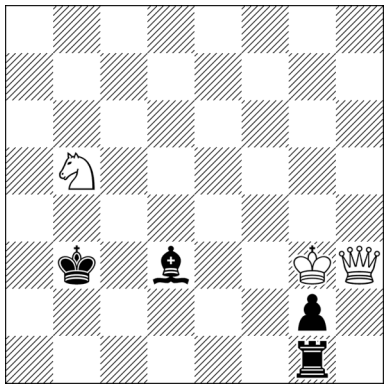

ruch czarnych, wygrana

****

Pochwała 3330. A. Jasik, Ostrołęka

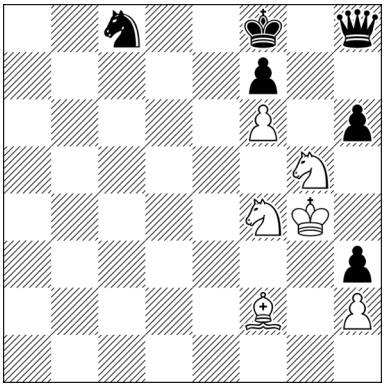

Wygrana

Ładna gra z oczywistą, ale sympatyczną promocja w skoczka. Mimo braku jakiejś spektakularnej idei rozwiązanie ogląda się z przyjemnością.

1. Sg6+ f:g6 2. Gc5+ Se7 3. Gd4 h5+ 4. Kf3! Trzeba bronić pola e3. **4...Hh6 5. Ge3 Hh8 6. Gd4 Hh6 7. Ge3** (teraz widzimy dlaczego nie 4.K:h3?) **Ke8 8. f7+ Kd7 9. Se6 g5 10. G:g5 H:e6 11. f8S+.**

***

Pochwała 3523. Stanislav Nosek & Jaroslav Polášek, Czechy

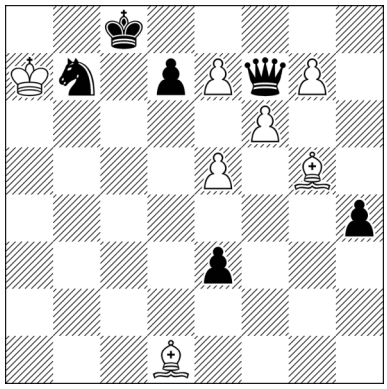

Wygrana

Idea oddania pionka aby otworzyć linię dla zdobycia w przyszłości hetmana była wielokrotnie realizowana w dużo bardziej ekonomicznych postaciach. Np. kilkakrotnie realizował to w studiach pionkowych Edward Pałłasz, co więcej, z dodatkowym motywem wyboru odpowiedniego momentu do tego otwarcia! (np. https://eg.org.ua/chessgame/pallasze-0000-22b7c3/; https://eg.org.ua/chessgame/pallasze-0000-23c5a2/) Wyróżnienie za dodatkowy drugi wariant też z otwarciem linii

1.e6! Otwiera 5 linię dla przyszłego zdobycia hetmana.

1.Gb3?! H:b3 2.e8H+ Sd8! (2...Kc7? 3.Hb8+ Kc6 4.Hc8++–) 3.H:d8+ K:d8 4.g8H+ H:g8 5.f7+ H:g5 6.f8H+ Kc7=. 1.e8H+? H:e8 2.Gb3 H:e5 3.g8H+ Sd8 4.H:d8+ (4.Ka6 e2=) 4...K:d8 5.f7+ Kc7 6.Gd8+ K:d8 7.f8H+ He8=;

1.Ge2?! h3! (1...Ha2+? 2.Ga6+–) - 2.Ga6 .h2 3.G:b7+ Kc7 4.G:e3 Ha2+ 5.Ga6 He6=
- 2.e6 H:e6 3.Gc4 d5 4.f7 H:f7 5.G:d5 H:g7= 7.e8S+ Kc6 8.S:g7 h2–+

1...H:e6 1...d:e6 2.Gh5+– **2.Gb3!**

A) 2…H:b3 3.e8H+ Sd8 4.H:d8+! K:d8 5.g8H+! H:g8 6.f7+ H:g5 7.f8H+ Kc7 8.Hb8+ Kc6 9.Hb6+ +-.

B) 2...d5 3.f7! otwiera linię g5–d8. **3...H:f7 4.G:d5 H:g7 5.Ge6+.** 5.e8H+? Sd8+ 6.Ka6 Ha1+. **5...Kc7 6.e8S+! Kc6 7.S:g7+ +–.** 6.Gf4+? Sd6 7.e8S+ Kc6+ 8.S:g7 e2 9.Gd2 Sb5+ 10.Ka6 Sd4 11.Gg4 h3 12.G:h3 Sc2=.

***

Pochwała 3416 W. Staudte & M. Schlosser, Niemcy

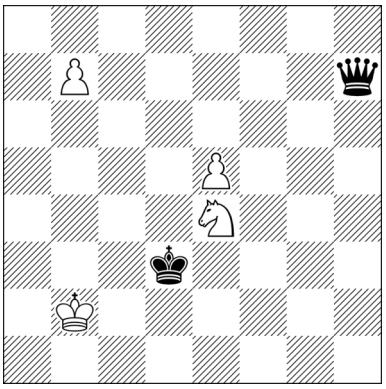

Wygrana

Dwa ładne paty w złudach i mat w rozwiązaniu. Miła zamiana (lub jak kto woli unikanie duali) w dwóch wariantach, w zależności od położenia białego króla na a3 albo a4, jednak motywacja tego jest bardzo prosta.

1.Sf2+! Kd2. 1...Ke2 2.b8H K:f2 3.e6 Hg7+ 4.Ka2 +–. **2.b8H Hc2+ 3.Ka3!** 3.Ka1? wypuszcza wygraną 3...Ha4+ 4.Kb1 Hc2+! 5.Ka1 Ha4+ 6.Kb2 Hd4+! 7.Kb1 H:e5! 8.H:e5 wzorowy pat albo 7.Kb3 Hc3+! 8.Ka2 Ha5+! 9.Kb1 H:e5 10.H:e5 pat; 8.Ka4? Ha1+! 9.Kb3 9...Hb1 -+.

3...Hc3+ 3...Hc1+? 4.Hb2+; 3...Hc5+? 4.Hb4+.

4.Hb3! 4.Ka2? Ha5+ 5.Kb3 Hc3+ 6.Ka2 Ha5+ 7.Kb1 H:e5 8.H:e5 pat. 6.Ka4? Ha1+ 7.Kb3 Hb1+ 8.Kc4 H:b8–+. 4.Ka4? Ha1+ 5.Kb3 Hb1+–+. **4...Ha5+ 5.Ha4** 5.Kb2? H:e5+=.

A) 5...H:e5 6.Hd1+ Kc3 6...Ke3 7.Sg4++– **7.Hd3#.** 7.Ha1+? Kc4! 8.H:e5 wzorowy pat. Rozważanie w studium złudy, kiedy można dąć mata w jednym ruchu wygląda trochę dziwacznie, ale formalnie ta złuda jest i dzięki niej mamy wspomniane unikanie duali.

B) 5...Hc3+ 6.Ka2 H:e5 7.Hd1+ Kc3 8.Ha1+. 8.Hd3+? Kb4 =. Zamiana z mata na zdobycie hetmana.

***

Specjalna pochwała 3338.

A. Jasik, Ostrołęka

5 aktywnych blokowań i wzorowy mat na środku szachownicy. Antycypowane częściowo przez J. Rusinek Ceskoslovensky Sah, 1972 (wersja 2022) (https://eg.org.ua/chessgame/rusinekj-0345-21c8c6-c/). Są dodatkowe dwa blokowania, ale ich motywy były też już realizowane - dlatego tylko specjalna pochwała. Mogłoby być wyżej, ale jest bardzo forsowna gra - począwszy od 2 posunięcia (czyli w 90% rozwiązania) białe szachują, a czarne robią jedyne ruchy.

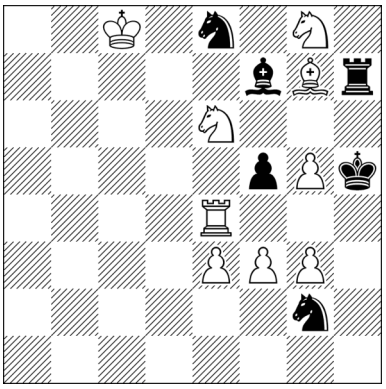

Wygrana

1.g6! G:g6 2.Wh4+! S:h4 3.Sf4+ Kg5 4.Gh6+! W:h6 5.Se6+ Kh5 6.g4+! f:g4 7.Sf6+! S:f6 8.Sg7+ Kg5 9.f4#.

Nowe Miasto, lipiec 2026

UCZESTNICY

Konkurowało 39 studiów nadesłanych przez 28 autorów z 14 krajów: FIDE (2-2), Gruzji (1-1), Izraela (2-4), Niderlandów (1-1), Niemiec (3-5), Polski (4-11), Republiki Czeskiej (2-1), Rumunii (1-1), Słowacji (3-3), Turcji (1-1), Ukrainy (4-4), USA (1-1), Wietnamu (1-1), Włoch (2-8).

LISTA

Arestow Pawel (FIDE) 3374, 3432, Avni Amatzia (Izrael) 3527, Aydinoglu Can (Turcja) 3536, Babiarz Andrzej (Polska) 3328, 3350, 3380, 3422, 3521, Boll Peter (Niderlandy) 3410, Diduch Siergiej (Ukraina) 3362, Frąk Marian (Polska) 3534, Gatti Daniele (Włochy) 3428, 3434, 3499, 3506, 3518, 3524, 3530, 3535, Gurgenidze David (Gruzja) 3522, Hlinka Michal (Słowacja) 3337

Uwagi i reklamacje proszę przesyłać elektronicznie pod adresem **a11z@interia.pl** w terminie 3 miesięcy.